

KRIVSKÉ JABLKÁ

Ľudia nevedeli pochopiť, že Juraj Turzo, palatín uhorského kráľa, chce sa usadiť na Oravskom zámku a odtiaľ spravovať svoje veľké panstvo. Ved' každý gróf a pán sa skôr poberal do úrodnejších krajov, kde sa dalo zbohatnúť i lepšie žiť ako medzi vrchmi. Lebo medzi bohatšími poddanými sa i pánom viac ušlo.

Juraj Turzo veľmi dobre vedel, prečo ho srdce ťahá na Oravu. Na prvý pohľad sa mu zvidel ten kraj, keď cezeň prechádzal na koni do Krakova, aby sa na vlastné oči presvedčil, či sú v poriadku huty, ktoré tam vlastnila jeho rodina. Turzo vtedy videl obrovské hory s takými smrekmi, že im skoro na vrcholce nebolo dovidieť, keď ich okom premeriaval. I úfal sa, že čoto sa môže nájsť aj tu vo vrchoch, do ktorých ešte dovtedy nikto ani čakanom nezakopol. Čo ak by sa tam našlo zlato, meď, železo alebo dačo iné, z čoho by sa dalo skôr zbohatnúť ako v inom kraji.

Raz si však aj takto vzdychol: „Čoby som v tom kraji aj nič nenašiel, tak je tam pekne, že by bolo škoda obchádzať ho.“

A tak Oravu nielenže neobchádzal, ale sa tam i usadil, a keď mohol, vždy pobudol radšej na Orave ako inde. Najviac ho ta ťahali vrchy a hory, v ktorých zver nikdy nechýbala. A v bystrých potokoch bolo sotva v inom kraji toľko rýb ako tu. Veľmi rád chodieval aj do krivského chotára. Dediny v tom čase na tom mieste ešte nebolo, iba pár domčekov, čo v nich hájníci, panskí sluhovia a poddaní bývali. Mali na starosti veľký zámocký majer vo vrchoch. Tam na majeri dal postaviť veľkú horáreň, aby sa malo kde panstvo uchýliť pred nepohodou v čase poľovačiek. A tých tu bolo neúrekom, lebo Turzo nemal vraj nikde toľko poľovníckeho šťastia ako práve v krivských vrchoch.

Jedného dňa poobede sa mu všetko mimoriadne darilo. Sotva zašiel za zákrutu, ktorú dnes Krívania Pribojom volajú, lebo tam rieka Orava strmšie hádže vlny o brehy, chytil veľkú hlavátku. Veľmi sa jej zaradoval, lebo dobre vedel, že túto rybacinu si aj na kráľovskom stole veľmi cenia. Ešte ju ani neodložil a tu zbadá, že sa po poli prehánajú vypasené zajace. A čo jeden, to väčší!

„Ej, aj zajačina sa v kuchyni zide! Vedia ju tak dobre pripraviť, že je radosť do nej sa pustiť,“ tešil sa Turzo popredku na pochúťku. A ani sa veľmi nenamáhal, o chvíľu hneď tri zajace ležali v tráve, čo tak presne do nich strelil. Potom rozkázal sluhovi, aby sa pripravil na cestu do zámku, že zanesie kuchárke hlavátku i zajace, aby pripravila z nich večeru.

Onedlho sa so sluhami vracal na Oravský zámok a práve tam, kde teraz dedina Krivá stojí, padli mu oči na košatú jabloň. Darmo si išiel oči vyočiť, ovocia na nej nevidel. Po chvíli sa však usmial a veselo zvolal: „A predsa vidím jedno jablko! Nože ho odtrhnite a chytró mi ho doneste, pošlem ho ako pozdrav svojej žene.“

Jeden zo sluhov zaraz vyliezol na strom a jablko opatrne odtrhol. Dával veľký pozor, aby mu nevypadlo z rúk a neotĺklo sa. Vedel dobre, že by sa pán veľmi napálil a naisto by ho od zlosti zbil palicou. Tí, čo okolo Turzu chodili, už viac rás skúsili, že veľmož je nielen múdry, ale dakedy aj veľmi zlostný človek. Keď sluha podal krásne červené jablko Turzovi, ten sa naň najprv zahľadel a potom rozkázal: „Jablčko zaneste mojej žene! Povedzte jej, že ju aj pozdravujem a prajem, aby sa jej líca červeneli ako to jablčko!“

Ktokoľvek by sa bol v tú chvíľu pozrel na neho, každý by ľahko usúdil, že svoju ženu

Alžbetku má veľmi rád. Vznešená pani Alžbeta sa mužovmu pozdravu naozaj zaradovala. Keď dostala do rúk jabĺčko, pekne ho pohladila, potom ho dlho k lícam prikladala a napokon zašepkala: „Ej, veď bude naisto príležitosť, keď i ja vrátim svojmu manželovi pozdrav.“

A naozaj sa Alžbete, keď nie hneď, ale po roku, naskytna príležitosť. Ešte v tú zimu začali sa šíriť chýry, že Turci v uhorskej zemi šarapatia, kdekoľvek sa len ukážu. A tak nebolo inej pomoci ako tureckej pliaže postaviť sa na odpor a vyháňať ju z krajiny. Turzo už nelovil ryby v oravských vodách ani zajace a inú zver nestrieľal v krivskom majeri, ale s mečom v ruke bojoval ďaleko na Dolnej zemi proti tureckým zloduchom. A bojovať s nimi nebola ľahká robota.

Turci sa vo svojom remesle dobre vyznali. Ako by aj nie, keď sa už dlhé roky iba o to starali, koho by sa dalo podmaniť, ktoré kraje vyplieniť. Turzo sa na dolniackych rovinách necítil najlepšie a vše si spomenul na oravské vrchy, v ktorých práve v jeseni bývalo najkrajšie. Odrazu sa mu začalo cnieť za Oravou, čo ukrýva jeho Alžbetu medzi vrchmi. A keď na bojovníka padne clivota, to je už veľmi zlý znak. Odháňal smútok od seba, ako mohol, lebo vedel, že ak sa mu poddá, zle bude s ním i s jeho spolubojovníkmi. No darmo zlé myšlienky od seba zaháňal, jednostaj sa k nemu vracali, akoby mu ich bol sám diabol do hlavy vnášal. A ktohovie, dokedy by sa bol takto v myšlienkach umáral, keby nebol na bojisko došiel posol z Oravského zámku a nepriniesol mu pozdrav od ženy.

Turzo sa veľmi zaradoval, keď mu posol odovzdal od ženy list a košík, z ktorého sa usmievali krásne červené jablká.

„Vaša pani vás pozdravuje a posielala vám tieto jablká. Vraj ich poznáte, lebo sú z krivského chotára. A nič iné si nepraje, len aby ste sa v zdraví vrátili a čím skôr ju zas zaviedli na tie miesta, kde ste spolu najkrajšie chvíle prežili.“

Keď to Turzo počul, smútok a clivota ho na chvíľu opustili. I vôľu mal zaraz lepšiu, sotva zahryzol do prvého jablka. Ale naozaj iba chvíľu. Keď si uvedomil, v čom je a kde je a že pre tureckú čvargu musí tu nemilobohu čas márniti, pochytila ho ukrutná zlosť. Zakričal: „Alebo tu zhyniem, alebo Turkov ešte dnes rozprášim!“

Jeho spolubojovníci videli, že ide zle byť, lebo čo si raz pán v hlave zaumienil, to aj vykonal. Turkov rozohnal a potom na juh tak tlačil, že sa mu prestali stavať na odpor a pobrali sa iným smerom kamsi k Viedni. Nato sa pobral preč z Dolnej zeme a vrátil sa do Oravského zámku. Ešte nikdy sa tak vrúcne nepodľakoval nikomu ako teraz svojej žene za jablká, čo poslala na bojisko a čo mu vrátili vôľu bojovať a vzbudili v ňom túžbu po domove. Potom nadšený chytil si ženu za ruku a vraví: „Pod', ideme zaraz na krivský majer a jablká oberieme všetky do jedného. Priniesli nám šťastie a ktohovie, či ešte aj neprinesú, ak si ich dobre odložíme!“

I pojal svoju ženu Alžbetu na krivský majer, kde už toľko pekných chvíľ vedno prežili, a naskutku vydal rozkaz obrat' všetky jabĺčka nielen z krivského majera, ale aj z celého chotára. Od tých čias sa však rodilo v krivskom chotári z roka na rok menej jablák. Ktohovie prečo? Inde však bolo jablák toľko, že ich chodili na druhé dediny predávať. I nečudo, že susedia vše zabrdli do Krivanov: „A vaše jabĺčka kdeže sú?“ A tí odvrkli: „Nuž kde? Juraj Turzo nám ich všetky obral.“